

13/

Renesanční román

13/ Renesanční román. Antologie starších románských literatur

Sestavil J. Prokop. České Budějovice: Ústav romanistiky Filozofická fakulta Jihočeské univerzity, 2014.

Dostupné z: <<http://www.ff.jcu.cz/antologie-starsich-romanskych-literatur>>.

P/

François Rabelais: Hrozná a strašlivá skutky i hrdinství slavného Pantagruela, krále Dipsodů a syna obra Gargantuy

(„Pantagruel“ vydán 1532, „Gargantua“ patrně 1534, Tiers livre 1546, Quart livre 1548)

[Mezi odborníky nepanuje shoda o roku Rabelaisova narození, kladou je buď do roku 1483 nebo 1495, pravděpodobně do měšťanské rodiny poblíž Chinonu v provincii Touraine. Nemáme ani žádné zprávy o jeho studiích v mládí. Jisté je, že nejprve vstupuje do františkánského řádu, který posléze vymění za benediktinský. Po několika letech však bez svolení představených odkládá sutanu a stává se sekretářem u jistého církevního hodnostáře. V roce 1530 se zapisuje na lékařskou fakultu v Montpellieru a již o šest týdnů později je promován na bakaláře, což ukazuje na jeho předchozí medicínská studia. Komentuje řecké spisy Hippokrata a Galéna, vydává tiskem lékařské spisy a v roce 1532 také Pantagruela pod pseudonymem Alcofribas Nasier. Seriózní lékař totiž nemohl spojovat své jméno s podobně nevážnou knihou. V letech 1534 a 1535 odjíždí v průvodu pařížského biskupa Jeana Du Bellaye (strýce básníka Joachina) na diplomatickou cestu do Říma. O rok později papež svoluje, aby opět vstoupil do jakéhokoli benediktinského kláštera a vykonával přitom zároveň lékařskou praxi, ovšem s podmínkou, že nebude provádět chirurgické zákroky. V roce 1540 dosáhne od papeže legitimizaci svých dětí narozených mimo manželství. Vydává poslední díly Gargantuy a Pantagruela a roku 1553 umírá.]

Ukázka převzata z: François Rabelais, *Gargantua a Pantagruel*, kniha první až třetí, Praha, SNKLU, 1962, s. 20-31. Přeložila Jihočeská Theléma. Překlad revidoval a vysvětlivkami opatřil Karel Šafář. Konečnou redakci provedl Josef Kopal.

Formální charakteristika:

Rozsáhlé prozaické texty, pravděpodobně první román (v dnešním smyslu slova) ve francouzštině.

Kapitola III.

Jak byl Gargantua nošen jedenáct měsíců v lůně své matky

Grandgousier byl svého času veselý chlapík, neboť si s chutí přihýbal na dno, jak jen kdo tehdy na světě, a potrpěl si na nasolené vepřové. Proto mívával

hezkou zásobu pěkných uzených kýt z Mohuče a z Bayonne, hromadu uzených hovězích jazyků, v zimě hojnost jaternic a nasoleného hovězího s hořčicí. Pak spoustu nakládaných jiker, zásobu klobás, ovšem ne z Bologně (neboť se bál lombardských bouconi), nýbrž z Bigorre, z Longaulnay, z Brenne a z Rouergue.

Dospěv v muže, pojal za manželku Gargamellu, dceru krále z Motýlska, hezké a buclaté děvče. Dělal spolu často zvíře se dvěma hřbety a vesele se o sebe třeli, takže obtěžkala hezkým synem a nosila ho až do jedenáctého měsíce.

Neboť tak dlouho, ba i déle, mohou ženy nosit plod pod srdcem, zvláště když je to nějaké pěkné dílo a člověk, který má vykonat svého času znamenité činy. Tak praví Homér, že se dítě, kterým Neptun obtěžkal nymfu, narodilo úplně po roce, tj. dvanáctého měsíce. Neboť (jak praví A. Gellius, *lib. III*) tolik času vyžadovala vznešenost Neptunova, aby se v něm dítě vyvinulo co nejdokonaleji. Proto také Jupiter prodloužil na XLVIII hodin noc, kdy spal s Alkmenou. Neboť za kratší dobu by nebyl mohl ukovat Herkula, který očistil svět od oblud a násilníků.

Páni starověcí pantagruelovci potvrdili, co pravím, a prohlásili, že je nejen možné, nýbrž že je i manželské to dítě, které se narodilo ženě jedenáctý měsíc po smrti manželově.

Hippokrates, *lib. De alimento*.

Plinius, *li. VII, cap. V*.

Plautus, *in Cistellaria*.

Marcus Varro v satíře nadepsané *Testamentum*, dovolává se v této věci svědectví Aristotelova.

Censorinus, *li. De die natali*.

Aristoteles, *libr. VII, capi. III et IV, De nat. Animalium*.

Gellius, *li. III ca. XVI*.

Servius *in Egl.*, vykládáje Vergiliův verš:

Matri longa decem atd.,

a tisíc jiných bláznů; jejich počet rozmnožili ještě mnozí právníci; *ff. De suis et legit. l. Intestato, § fi.*, a dále in *Autent., De restitut. Et ea que parit in XI mense*. Mnozí tím počmárali své pletichářské taškařiny; Gallus, *ff. De lib. et posthu., et l. septimo ff. De stat. homi.*, a někteří jiní, které se nyní neopovažují jmenovat. Spoléhající na tyto zákony, mohou si vdovy ještě dva měsíce po smrti svých

manželů bezstarostně a po své chuti hrát na přitlačenou.

Prosím vás pěkně všechny, milí braši, najdete-li takové mezi nimi, které stojí za rozepnutí, jen na ně a přiveďte mi je!

Nebot' otěhotnějí-li ve třetím měsíci, bude jejich plod dědicem nebožtíkovým. A je-li už těhotenství patrné, směle to ženou dál a lodička pluje, neboť je uvnitř plná. Tak se Julia, dcera císaře Oktaviána, oddávala svým bubeníkům jen tehdy, když cítila, že je těhotná, tak jako loď přijímá svého vůdce až tehdy, když je ucpána a naložena. A jestliže je někdo pro to káře, že dají takto příštípkovat na své těhotenství, kdežto oplodněné samičky již samce k sobě nepřipouštějí, odpovědí, to že jsou zvířata, ony však ženy, tj. že rozumějí slastným a veselým právičkům přelodňování, jak odpověděla jednou Populia podle zprávy Makrobiovy, *lib. II Saturnal*.

Když však čert nechce, aby otěhotněly, bude třeba zakroutit kohoutek a zavřít.

Kapitola IV.

Jak se Gargamella, těhotná Gargantuou, přejedla dršťek

Za těchto okolností a takto porodila Gargamella. A nevěříte-li tomu, at' vás to prorazí!

Prorazilo ji to jednou odpoledne třetího února, poněvadž se přejedla drobů. Droby jsou tlusté dršťky z tučného skotu. Tučný skot jsou volí vykrmení u jeslí a na žírných lukách. Žírné louky se kosí dvakrát do roka a dvakrát do roka dávají seno. Dali zabít a na masopustní úterý nasolit takových 367 014 tlustých volů, aby měli na jaře hojnost čerstvého hovězího a aby si na počátku hostin vzpomínali na nasolená masa a přišli tím spíše vínu na chuť.

Rozumí se, že dršťek bylo do sytosti a byly tak chutné, že si každý po nich olizoval prsty. Ale velký háček byl v tom, že je nebylo možno uschovat, neboť by byly zahrnily, a to jim připadalo hloupé. Rozhodli se tedy, že je seperou stůj co stůj, aby o nic nepřišli. Proto sezvali všechny měšťany ze Cinais, Seuilly, la Roche Clermault, Vaugaudry, nezapomenuvše ani na Coudray-Montpensier, Vedský Brod a na jiné sousedy, vesměs znamenité pijáky, dobré společníky a výtečné kuželkáře.

Dobrák Grandgousier měl z toho velikou radost a poručil, aby bylo všeho, až by mísy přetékal. Kladl však své ženě na srdce, aby jedla co nejméně, protože se blíží její čas a dršťky nejsou nejvhodnější masité jídlo. „Ten by se i na lejno

vrhl,” dodal, „kdo se jich nacpal.” Přes toto varování snědla toho šestnáct měř, dva věrtele a šest krajáčů. Ó, té výborné látky na lejno, které ji jistě nadulo!

Po obědě se všichni (jeden přes druhého) odebrali na Saulsaie a tam na husté trávě tančili při zvucích jarých píšťal a sladkých dud tak vesele, že bylo nebeskou rozkoší dívat se na ně, jak se takto baví.

(...)

Kapitola VI.

Jak se velmi podivuhodným způsobem narodil Gargantua

Zatím co vedli takovéto pijácké řeči, začalo býti Gargamelle v životě nevolno. Proto se Grandgousier zdvihl z trávníku a dodával jí myslí šetrnými slovy, domnívaje se, že to jsou porodní bolesti; a říkal jí, že si tam pod Saulsaye odpočinula v trávě a že ji brzy přestanou bolet nohy, proto aby si dodala nové odvahy pro zrození svého boubeláčka. Třebaže ji bolest trochu trápí, že však dlouho nepotrvá; a radost, která hned bude následovat, že zaplaší tyto strasti, takže jí na to zbude sotva vzpomínka.

„Buďte trpělivá jako ovečka,” povídal. „Jen at’ je tohle na světě a hned si uděláme jiné.“

(...)

„Jen se nebojte, nebojte,” pravil, „nestarejte se o ostatní, a vše půjde hladce jako s dvěma páry. Zatím si půjdu vypít ještě nějaký doušek. Kdyby vám zatím přišlo zle, budu blízko, zahoukněte do rukou a já jsem v skoku u vás.“

Brzy potom počala vzdychat, naříkat a křičet. Najednou se sbíhaly v zástupech báby ze všech stran. A ohledávajíce ji zespodu, našly nějaké cáry kůže, dosti nelibě páchnoucí, a myslily, že je to dítě; ale to jen ji to prorazilo po změkčení přímého střeva, kterému vy říkáte konečník, neboť jak bylo již svrchu uvedeno, přejedla se drštěk.

Tu jedna ohyzdná babice z jejich společnosti, která měla pověst znamenité odbornice a přišla tam z Brisepaille u Saint-Genou před šedesáti lety, dala jí stavící prostředek, tak hrozný, že se jí svěrací svaly tak smrskly a stáhly, že byste je byli i zuby stěží roztáhli, což je hrozné si představit. Zrovna tak čert, chtěje na mši sv. Martina zaznamenat klepy dvou záletných tetek, natáhl zuby svůj pergamen.

Tímto nevhodným zakročením byly uvolněny nahoře okraje dělohy tak, že

dítě jimi proklouzlo a dostalo se do duté žíly, proniklo bránicí až nad plíce (kde se jmenovaná žíla dělí ve dvě), a dalo se nalevo a přišlo levým uchem na svět.

Sotva se narodilo, nekřičelo jako jiné děti něě, něě, něě, ale zvolalo hlasitě pít, pít, pít, jakoby vybízelo každého, aby pil, takže to slyšeli po celém kraji i po okolí Beusse (Pilbychov) a v Bibarois (Pijany).

(...)

O/

Francisco Delicado: La lozana andaluza

(první? vydání 1528)

[O původu a mládí autora máme informace jen z jeho vlastních děl, a ty nejsou úplně ani konzistentní. Sám se prohlašuje za narozeného poblíž Jaénu, avšak z jiných indicíí lze soudit i na jeho cordobský původ. Není vyloučeno, že jej zastírá proto, že pocházel z rodiny židovských konvertitů. Na konci 15. století odešel do Itálie a v letech 1513 (možná již 1503) až 1528 žil v Římě. Vydal zde roku 1526 své známé dílo o léčbě syfilitidy tzv. americkým dřevem (šp. palo de Indias, it. legno de India) El modo de adoperare el legno de India Occidentale. Po vyplenění Říma roku 1527 (tzv. Sacco di Roma) však město opustil společně s císařským vojskem (španělsko-habsburského císaře Karla V.) kvůli silným protišpanělským náladám. Usadil se v Benátkách, kde vydal Příběh Bujné andaluzanky. V Benátkách posléze připravil i edice rytířských románů o Amadísovi de Gaula a Primaleónovi, a vydání románů La Celestina a Cárcel de amor. Údajně se v Benátkách seznámil s humanistou Andreou Navagerem, který působil jako vyslanec u španělského dvora.]

Ukázka převzata z: Francisco Delicado, *La Lozana andaluza*, vydal Claude Allaire, Madrid, Cátedra, 1985. Přeložil Jiří Holub.

Formální charakteristika:

Rozsáhlý prozaický text ve formě dialogů postav někdy doprovázený autorovým komentářem či úvodem. „Autor“ v textu dokonce na několika místech sám vystupuje a rozmlouvá s ostatními postavami. Právě tyto pasáže pro jejich neobvyklost vybíráme.

Mamotreto XV

Cómo fueron mirando por Roma, hasta que vinieron a la judería, y cómo ordenó de poner casa

LOZANA.- ¿Por dónde hemos de ir?
RAMPÍN.- Por aquí, por Plaza Redonda, y veréis el templo de Panteón, y la sepultura de Lucrecia Romana, y la aguja de piedra que tiene la ceniza de Rómulo y

Mamotreto XV

Jak se procházeli po Římě, až přišli do židovské čtvrti, a jak si přála zařídit dům.

LOSÁNA Kudy půjdeme?
RAMPÍN Tudy, přes Kulaté náměstí. Uvidíte chrám Pantheon, nábrobek Římanky Lukrecie, kamennou jehlu, ve které je popel Romula a Remula, a úžasné vyřezávaný sloup, a taky

Rémulo, y la Columna labrada, cosa maravillosa, y veréis Setemzonéis, y reposaréis en casa de un compañero mío que me conoce.

LOZANA.- Vamos, que aquel vuestro tío sin pecado podría traer albarda. Ella parece de buena condición. Yo la tengo de vezar muchas cosas que sé.

RAMPÍN.- De eso os guardá. No vecéis a ninguna lo que sabéis; guardadlo para cuando lo habréis menester, y si no viene vuestro marido, podréis vos ganar la vida, que yo diré a todas que sabéis más que mi madre. Y si queréis que esté con vos, os iré a vender lo que hicieris, y os pregonaré que traéis secretos de Levante.

LOZANA.- Pues vení acá, que eso mismo quiero yo, que vos estéis conmigo. Mirá que yo no tengo marido ni péname el amor, y de aquí os digo que os tendré vestido y harto como barba de rey. Y no quiero que fatiguéis, sino que os hagáis sordo y bobo, y calléis aunque yo os riña y os trate de mozo, que vos llevaréis lo mejor, y lo que yo ganare sabedlo vos guardar, y veréis si habremos menester a nadie. A mí me quedan aquí cuatro ducados para remediarme. Id, y compradme vos solimán, y lo haré labrado, que no lo sepan mirar cuantas lo hacen en esta tierra, que lo hago a la cordobesa, con saliva y al sol, que esto dicen que es lo que hace la madre a la hija; esotro es lo que hace la cuñada a la cuñada, con agua y al fuego, y si miran que no salte, ni se queme, sería bueno, y de esto haré yo para el común. Mas ahora he menester que sea loada y, como la primera vez les hará buena cara, siempre diré que lo paguen bien, que es de mucha costa y gran trabajo.

RAMPÍN.- Aquí es el Aduana, mirá si

uvidíte Setemzonéis a odpočínete si u jednoho mýho známýho kumpána.

LOSÁNA *No tak pojed'me. Tenhle tvůj strýc bez poskvrny by opravdu mohl nosit sedlo. Zato teta vypadá, že je ve výborné formě. Musím ji naučit všechny ty věci, co znám.*

RAMPÍN *Ne, to nedělejte, žádnou neučte, co umíte. Nechte si to pro sebe do doby, kdy vám toho bude zapotřebí, a pokud váš manžel nepřijede, budete si tak moct vydělávat na život, já všem řeknu, že toho umíte víc než moje matka. A když budete chtít, zůstanu s vámi a budu vám chodit prodávat, co vyrobíte, a všude rozhlásím, že znáte tajné recepty z Levante.*

LOSÁNA *Pojď ke mně, já si taky nepřiju nic jiného, než abys zůstal se mnou. Podívej se, já žádného manžela nemám a ani žádná láska mě nesouží, takže ti tady slibuju, že ti obstarám oblečení honosné jak královny vousy. A nechci, aby ses nějak moc namáhal, ale jen abys ze sebe dělal hluchého a hlupáka a abys mlčel, až tě budu kárat a jednat s tebou jako se slubou. Ty si zatím to nejlepší odneseš a to, co utřím, si u sebe schováš. Však uvidíš, jestli nám bude někoho dalšího zapotřebí.*

Zbývají mi ještě čtyři dukáty, tak s nimi něco provedem. Běž a kup mi sublimát a já ho už nějak zpracuju. Žádná z těch, co tu jsou, s ním neumí zacházet tak jako já, po kordobsku, trochu slin do toho a pak to dát na slunce, o tom se říká, že tak to dělá matka dceři, a to je něco jiného, než když to dělá švagrová pro švagrovou, kdy se tam dá voda a pak se to strčí na oheň, a když se to hlídá, aby to nevypěnilo nebo se to nespálilo, tak se to povede. Takhle to budu dělat ve velkém, teď ale potřebuju, aby mě všichni chválili, takže table první várka udělá pleti dobře, a pak už budu jen říkat, at' mi za to dobře zaplatí, že to stojí něco peněz a práce.

RAMPÍN *Tady je celnice, podívej se, jestli tu něco nechceš.*

LOSÁNA *A co tam mám podle tebe proclít,*

queréis algo.

LOZANA.- ¿Qué aduanaré? Vos me habéis llevado la flor.

RAMPÍN.- ¿Veis allí una casa que se alquila?

LOZANA.- Véamosla.

RAMPÍN.- Ya yo la he visto, que moraba una putilla allí, y tiene una cámara y una saleta, y paga diez ducados de carlines al año, que son siete y medio de oro, y ella la pagaba de en tres en tres meses, que serían veinticinco carlines por tres meses. Y buscaremos un colchón y una silla para que hincha la sala, y así pasaréis hasta que vayáis entendiendo y conociendo.

LOZANA.- Bien decís; pues vamos a mercar un morterico chiquito para comenzar a hacer cualquier cosa que dé principio al arte.

RAMPÍN.- Sea así. Yo os lo traeré. Vamos primero a hablar con un jodío, que se llama Trigo, que él os alquilará todo lo que habéis menester y aun tomará la casa sobre sí.

LOZANA.- Vamos. ¿Conocéis alguno?

RAMPÍN.- Mirá, es judío plático, dejá hacer a él, que él os publicará entre hombres de bien que paguen la casa y aun el comer.

LOZANA.- Pues eso hemos menester. Decime, ¿es aquél?

RAMPÍN.- No, que él no trae señal, que es judío que tiene favor, y lleva ropas de seda vendiendo, y ese no lleva sino ropa vieja y zulfaroles.

LOZANA.- ¿Qué plaga es ésta?

RAMPÍN.- Aquí se llama Nagona, y si venís el miércoles veréis el mercado, que quizá desde que naciste no habéis visto mejor orden en todas las cosas. Y mirá qué es lo que queréis, que no falta nada de cuantas cosas nacen en la tierra y en el

když kytičku jsi mi vzal ty?

RAMPÍN *Vidíš, támhle je dům k pronajmutí.*

LOSÁNA *Pojďme si ho prohlédnout.*

RAMPÍN *Já jsem si ho už prohlédl, jedna kurvička tam bydlela, má to pokoj a předsín a platí se za to deset karlínských dukátů za rok, což je sedm a půl zlatáků. Ona to platila čtvrtletně, takže to za tři měsíce dělá pětadvacet karlínů. A obstaráme si matraci a židli, abychom tu místnost něčím zaplnili, a takhle to tady budeš mít, dokud se tu nerozkoukáš a se vším neseznámíš.*

LOSÁNA *Moc dobře to říkáš. Pojďme tedy sehnat malinký moždír, at' už se můžeme do toho pustit a začít s tím naším řemeslem.*

RAMPÍN *Přesně tak, já ti to všechno obstarám. Nejdřív si promluvíme s jedním židem, který se jmenuje Pšenka, a ten ti zapůjčí všechno, co budeš potřebovat, a ještě si dům pronajme na sebe.*

LOSÁNA *Tak pojďme. Znáš tu někoho?*

RAMPÍN *Hele, to je šikovnej žid, nech ho jednat a ten ti udělá takovou reklamu mezi pořádnými kunty, že ti to zaplatí nájem a ještě jídlo k tomu.*

LOSÁNA *O to nám přesně jde. Podívej, je to támhle ten?*

RAMPÍN *Ne, on označení nenosí, je to žid s výsadou, a když sjednává obchody, má na sobě hedvábí. Tenhle ten má jen staré hadry a sírové knoty.*

LOSÁNA *Co je tohleto za náměstí?*

RAMPÍN *Tady se to jmenuje Nagona, a když sem přijdeš ve středu, uvidíš tu trh, a takový pořádek, jaký tu ve všech věcech vládne, jsi snad za celý svůj život neviděla. Tady se poohlédni po tom, co potřebuješ, protože tady seženeš všechno, co se rodí na zemi nebo ve vodě, vše, co jen tě napadne, že by se ti mohlo hodit, je tady a vrchovatě, jako v Benátkách nebo jinde ve světě.*

agua, y cuantas cosas se puedan pensar que sean menester abundantemente, como en Venecia y como en cualquier tierra de acarreto.

LOZANA.- Pues eso quiero yo que me mostréis. En Córdoba se hace los jueves, si bien me recuerdo:

Jueves, era jueves,
día de mercado,
convidó Hernando
los comendadores.

¡Oh si me muriera cuando esta endecha oí! No lo quisiera tampoco, que bueno es vivir, quien vive loa al Señor. ¿Quién son aquellos que me miraron? ¡Para ellos es el mundo!, ¡y lóbregos de aquellos que van a pie, que van sudando, y las mulas van a mataballo, y sus mujeres llevan a las ancas!

RAMPÍN.- Eso de sus mujeres... son cortesanas, y ellos deben de ser grandes señores pues mirá que por eso se dice: «Nota Roma, triunfo de grandes señores, paraíso de putas, purgatorio de jóvenes, infierno de todos, fatiga de bestias, engaño de pobres, peciguera de bellacos».

LOZANA.- ¿Qué predica aquél? Vamos allá.

RAMPÍN.- Predica cómo se tiene de perder Roma y destruirse en el año XXVII, mas dícelo burlando. Este es el Campo de Flor, aquí es en medio de la ciudad. Éstos son charlatanes, sacamuelas y gastapotras, que engañan a los villanos y a los que son nuevamente venidos, que aquí los llaman bisoños.

LOZANA.- ¿Y con qué los engañan?

RAMPÍN.- ¿Veis aquella raíz que él tiene en la mano? Está diciendo que quita el dolor de los dientes, y que lo dará por un bayoque, que es cuatro cuatrines. Hará más de ciento de aquéllos, si halla quien

LOSÁNA *Tak tohle chci, abys mi ukázal. V Córdoba je trh ve čtvrtek, jestli si dobře pamatuju:*

*Čtvrtek, byl čtvrtek zase,
den, kdy trh se koná,
Hernando tedy svolal
komtury v onom čase.*

Ach, proč jsem radši neumřela, když jsem tu elegii slyšela! Ale ne, to bych si nepřála, vždyť život je dobrý, kdo žije, chválí Pána. Kdo jsou tamti, kteří si mě tak prohlíželi? Těm patří svět. A chudáci jsou ti, co jdou pěšky a potí se! A jak ty muly ženou! A ženy si vezou za sebou na zadku těch zvířat!

RAMPÍN *Ženy... to jsou kurtizány, a oni jsou nejspíš velcí pánové. Takže si všimni, že kvůli tomu se říká tohleto, dávej pozor: „Řím je pro velmože výhra, pro nevěstky ráj, pro mládež očištěc, pro všechny peklo, pro zvířata dřina, pro chudáky mámení, pro darebáky spížírna“.*

LOSÁNA *Co to hlásá támhleten? Pojdme si ho poslechnout.*

RAMPÍN *Hlásá, jak roku XXVII dojde k porážce Říma a jeho zkáze, ale říká to v legraci.1 Tohle je Květinové Pole, tady je přesně střed města. Tamto jsou různé šarlatánský ranhojiči a kýlofělčáři, kteří balamutí místní i ty, co sem zrovna přijdou, tady se jim říká zelenáči.*

LOSÁNA *A čím je balamutí?*

RAMPÍN *Vidíš ten kořen, co drží tamten v ruce? Říká o něm, že zbavuje bolesti zubů a že ho dá za římský groš, což jsou čtyři čtvrtáky. Takových medicín vyrobí stovky, a když najde kupce, zrovna tolik grošů na tom vydělá. A podívej se na támhletoho nadutýho měcha a na ten papír, co ukazuje! Povídá, že má prášek na hlísty, tedy na škerkavky, a sleduj, jak rychle hubou mele, pak se zjisti, že to je kedovico, co*

los compre: tantos bayoques hará. ¡Y mirá el otro cuero hinchado, aquel papel que muestra! Está diciendo que tiene polvos para vermes, que son lombrices, y mirá qué prisa tiene, y después será cualquier cosa que no vale un cuatrín, y dice mil farándulas y a la fin, todo nada. Vamos, que «un loco hace ciento».

LOZANA.- ¡Por mi vida, que no son locos! Decime, ¿quién mejor sabio que quien sabe sacar dinero de bolsa ajena sin fatiga? ¿Qué es aquello, que están allí en torno aquél?

RAMPÍN.- Son mozos que buscan amos.

LOZANA.- ¿Y aquí vienen?

RAMPÍN.- Señora, sí. Veis allí dónde van dos con aquel caballero, que no ture más el mal año que ellos durarán con él.

LOZANA.- ¿Cómo lo sabéis vos? Aquella abuela de las otras lavanderas me lo dijo ayer, que cada día en esta tierra toman gente nueva.

RAMPÍN.- ¿Qué sabe la puta vieja, centuriona segundina? Cuando son buenos los famillos y guardan la ropa de sus amos, no se parten cada día; mas si quieren ser ellos patronos de la ropa que sus amos trabajan, cierto es que los enviarán a Turullote. Mirá, los mozos y las fantescas son los que difaman las casas, que siempre van diciendo mal del patrón, y siempre roban más que ganan, y siempre tienen una caja fuera de casa, para lo que urja. Y ellas quieren tener un amigo que venga de noche, y otramente no estarán, y la gran necesidad que tienen los amos se lo hacen comportar, y por eso mudan pensando hallar mejor, y solamente son bien servidos el primer mes. No hay mayor fatiga en esta tierra que es mudar mozos, y no se curan, porque la tierra lo lleva, que si uno los deja, otro los ruega, y

nestojí ani za čtvrták, a co jen řečiček napovídá, a nakonec z toho všeho není nic. No jo, blázna ani sto moudrých nenachytá.

LOSÁNA *Co to povídáš, to nejsou žádní blázni! Pověz mi, kdo může být víc moudřejší než ten, kdo bez námahy umí vytáhnout z cizí kapsy peníze? Co je to támbleto, co tam tolik lidí stojí kolem jednoho muže?*

RAMPÍN *To jsou sluhové, kteří shánějí pána.*

LOSÁNA *A to ho hledají tady?*

RAMPÍN *No jasně že jo. Vidíš támble ty dva, jak jdou s tím šlechticem? Dokud s ním vydrží, nebudou třít bídu.*

LOSÁNA *Jak to můžeš vědět? Tamta bába od pradlen mi včera řekla, že v tomhle kraji nabírají nové lidi každý den.*

RAMPÍN *Co ta může vědět, kurva jedna stará, Centurionka jedna nedomrlá! Když jsou služebníci dobrý a o svršky svých pánů pečují, tak neodcházejí každý den. Když si ale chtějí přisvojit ty svršky, na které se jejich pánové dřeli, tak je samozřejmě pošlou do Padous. Podívej se, to sluhové a služky jsou ty, kdo o těch domech šíří pomluvy, o pánovi neřeknou dobré slovo a nakradou si víc, než kolik si vydělají, a vždycky mají někde mimo dům truhlu, kam si ulejou všechno, co štípnou. To služky chtějí mít kamarádíčka, který by za nimi v noci chodil, jinak tam nezůstanou, a když svou náramnou shánčivostí přivedou pána do nesnází, tak je radši vymění, protože si myslí, že si najde někoho lepšího, jenže každý mu dobře slouží jen první měsíc. V tyhle zemi není nic tak ubíječícího, jako střídání sluhů, protože těm je to jedno, tady se z toho nestřílí, když je jeden pán vyhodí, jiný je přijme, však taky ani ty sluhové tu žádný majlant nevydělají, ani pánové jim žádný jmění neodkážou, jako se to dělá v jinde. Považ, že jsem za tři měsíce sloužil u dvou pánů, ten druhý mi dal tyhle hedvábný boty, byl to zbrojnoš, vydržoval si děvku a obědy a večere jsme si kupovali*

así «ni los mozos hacen casa con dos solares», ni los amos los dejan sus herederos, como hacen en otras tierras. Pensá que yo he servido dos amos en tres meses, que estos zapatos de seda me dio el postrero, que era escudero y tenía una puta, y comíamos comprado de la taberna, y ella era golosa y él pensaba que yo le comía unas sobras que habían quedado en la tabla, y por eso me despidió. Y como no hice partido con él, que estaba a discreción, no saqué sino estos zapatos a la francesa. Esperanza tenía que me había de hacer del bien si le sobraba a él.

LOZANA.- ¿Y decísmelo de verdad? ¿Luego vos no sabéis que se dice que «la esperanza es fruta de necios», como vos, y majaderos como vuestro amo?

(...)

Mamotreto XVII

Información que interpone el autor para que se entienda lo que adelante ha de seguir

AUTOR.- «El que siembra alguna virtud coge fama; quien dice la verdad cobra odio». Por eso, notad: estando escribiendo el pasado capítulo, del dolor del pie dejé este cuaderno sobre la tabla, y entró Rampín y dijo: «¿Qué testamento es éste?» Púsolo a enjugar y dijo: «Yo venía a que fueseis a casa, y veréis más de diez putas, y quién se quita las cejas y quién se pela lo suyo. Y como la Lozana no es estada buena jamás de su mal, el pelador no tenía harta atanquía, que todo era calcina. Hase quemado una boloñesa todo el pegujar, y pusímosle butiro y dímosle a entender que eran blanduras; allí dejó dos julios, aunque

v hospodě, jenže ona byla moc mlsná a on si myslel, že jsem mu snědl pár oskeruší, které zůstaly na stole, a tak mě vyhodil. A protože jsme se spolu nedohodli na žádném pevném platu a záleželo jen na jeho blahovůli, co mi dá, vysloužil jsem si jen tyhle ty střevíce na francouzský způsob. Doufal jsem, že když budou nějaké peníze přebývat, že z toho taky něco budu mít.

LOSÁNA *To říkáš vážně? Copak neznáš to pořekadlo, že doufáním se nají jen hlupáci jako ty a pitomci jako tvůj pán?*

(...)

Mamotreto XVII

Informace, které sem Autor vkládá, aby se porozumělo tomu, co bude následovat.

AUTOR *Kdo rozsévá ctnost, sklízí věhlas; kdo říká pravdu, sklízí zášť. Dávejte tedy pozor: když jsem psal předchozí kapitulu, rozbolela mě ta moje noha natolik, že jsem s tím musel přestat a tyto svoje papíry jsem nechal ležet na stole. V tu chvíli vstoupil Rampín a zeptal se: „Copak je tohle za závěť?“ Posypal to svým práškem a oznámil mi: „Jdu sem proto, abys k nám přišel: uvidíš u nás tucet šlapek, jedna si vytrhává obočí, jiná si tu svou zas depiluje; protože se ale Losána z tý své nemoci ještě zdaleka nevyhlížala, depilatorium nemá dost oleje a dalších*

le pesó. Vení, que reiréis con la hornera que está allí, y dice que trajo a su hija virgen a Roma, salvo que con el palo o cabo de la pala la desvirgó; y miente, que el sacristán con el cirio pascual se lo abrió».

AUTOR.- ¿Cómo? ¿Y su madre la trajo a Roma?

RAMPÍN.- Señor, sí, para ganar, que era pobre. También la otra vuestra muy querida dice que ella os sanará. Mirá que quieren hacer berenjenas en conserva, que aquí llevo clavos de gelofe, mas no a mis expensas, que también sé yo hacer del necio, y después todo se queda en casa. ¿Queréis venir? Que todo el mal se os quitará si las veis.

AUTOR.- No quiero ir, que el tiempo me da pena; pero decí a la Lozana que un tiempo fue que no me hiciera ella esos arrumacos, que ya veo que os envía ella, y no quiero ir porque dicen después que no hago sino mirar y notar lo que pasa, para escribir después, y que saco dechados. ¿Piensan que si quisiese decir todas las cosas que he visto, que no sé mejor replicarlas que vos, que ha tantos años que estáis en su compañía? Mas soyle yo servidor como ella sabe, y es de mi tierra o cerca de ella, y no la quiero enojar. ¿Y a vos no os conocí yo en tiempo de Julio segundo en Plaza Nagona, cuando servíais al señor canónigo?

RAMPÍN.- Verdad decís, mas estuve poco.

AUTOR.- Eso, poco: allí os vi moliendo no sé qué.

RAMPÍN.- Sí, sí, verdad decís. ¡Oh, buena casa y venturosa! Más ganaba ella entonces allí, que ahora la mitad, porque pasaban ellas disimuladas, y se entraban allí, calla callando. ¡Mal año para la de los

ingredientí, je to vlastně nebašený vápno, takže si tím jedna Boloňanka celou tu svou výbavičku popálila. Potřeli jsme jí to tukem a namluvili jí, že je to bělicí balzám. Nechala nám tam dva julie, i když jí to rvalo srdce. Pojď a zasměješ se, až si poslechněš pekařku, co tvrdí, že si s sebou do Říma přivedla dcerku, prý pannu, teda až na tu maličkost, že ji o panenství připravila holí nebo snad násadou od lopaty. Jenže všechny balamutí, protože ji odšpuntoval kostelník, kterej si ji vzal svou tlustou svíci na paškál.

AUTOR *Cože? A to ji ta matka přivedla do Říma?*

RAMPÍN *No jo, je to tak, aby tu vydělávala, prostě byla chudá. A taky ta vaše znejmilejší povídala, že vám to vyhojí. A pozor, chystají se nakládat baklažány, nesu jim na to tady řebíček, ten ale nepůjde na můj účet, nebudu přece ze sebe dělat hlupáka, stejně všechno zůstane v rodině. Tak co, přijdeš? Až ty holky zas uvidíš, všechna bolest tě přejde.*

AUKTOR *Nepůjdu, nemám času nazbyt. Ale vyříd' Losáně, že už je to nějaká doba, co mě ona sama takhle hýčkala, vždyť je mi jasné, že místo sebe posílá tebe, ale nepůjdu za ní, protože pak mají řeči, že nedělám nic víc, než že pozoruju a zaznamenávám všechno, co se kolem děje, a pak to jen zapíšu, že jen píšu podle vzoru. Myslí si snad, že chci vypovědět všechno, co jsem kdy viděl? Vždyť bych to nesvedl lépe reprodukovat než ty, který s ní přece žiješ už mnoho let. Ale jsem jí oddán, jak dobře ví, a taky je z mého kraje, nebo skoro z něho, a nechci ji proto rozhněvat. A co ty, nepoznali jsme se za časů Julia druhého, na Nagonském náměstí, když jsi sloužil tomu kanovníkovi?*

RAMPÍN *Máš pravdu, ale to jsem byl ještě malej.1*

AUKTOR *Jo, malej, mám tě úplně před očima, jak tam pořád něčím kvedláš.*

Ríos, aunque fue muy famosa! Mirá qué le aconteció: no ha cuatro días vino allí una mujer lombarda, que son bobas, y era ya de tiempo, y dijo que la remediase, que ella lo pagaría, y dijo: «Señora, un palafrenero que tiene mi amistad no viene a mi casa más ha de un mes. Quería saber si se ha envuelto con otra». Cuando ella oyó esto, me llamó y dijo: «Dame acá aquel espejo de alinde». Y miró y respondiolo: «Señora, aquí es menester otra cosa que palabra; si me traéis las cosas que fueren menester, seréis servida.» La lombarda dijo: «Señora, ved aquí cinco julios». La Lozana dijo: «Pues andá vos, Rampín». Yo tomé mis dineros, y traigo un maravedí de plomo, y vengo y digo que no hay leña, sino carbón, y que costó más, y ella dijo que no se curaba. Yo hice buen fuego, que teníamos de asar un ansarón para cenar, que venía allí una putilla con su amigo a cená, y así la hizo desnudar, que era el mejor deporte del mundo, y le echó el plomo por debajo en tierra, y ella en cueros. Y mirando en el plomo, le dijo que no tenía otro mal sino que estaba detenido, pero que no se podía saber si era de mujer o de otra, que tornase otro día y veríalo de más espacio. Dijo ella: «¿Qué mandáis que traiga?» Lozana: «Una gallina negra y un gallo que sea de un año, y siete huevos que sean todos nacidos aquel día, y traéme una cosa suya». Dijo ella: «¿Traeré una agujeta o una cofia?» La Lozana: «Sí, sí». Y sorra mi perrica. Y más contenta viene otro día cargada, y trajo otros dos julios, y metió ella la clara de un huevo en un orinal, y allí le demostró cómo él estaba abrazado con otra, que tenía una vestidura azul. E hicimosle matar la gallina y ligar el gallo con su estringa, y así le dimos a entender

RAMPÍN *No jo, no jo, je to tak. To byl náramnej, požehanej dům! Tehdy si tam taky vydělala dvakrát tolik co teď, holky za ní chodily v přestrojení, nazapřenou, aby je nikdo neviděl. To byly hubený časy pro dámu de los Ríos, a jakej přitom měla věhlas! [AUKTOR] Poslouchej, co se Losáně přihodilo teď. Ani ne před čtyřmi dny za ní přišla Lombardanka, kerý jsou jak známo pitomý, je už v tom, ale prosí, jestli by jí s tím nějak nepomohla, že jí to zaplatí. Povídá: „Víte, jeden podkoní, k němuž chovám přátelství, už u mě nebyl víc než měsíc. Ráda bych věděla, jestli se nezapletl s jinou.“ Když to Losána vyslechla, zavolá si mě a poručí mi: „Podej mi to zvěřovací zrcátko.“ Pak ji prohlídla a řekla jí: „Vážená, tady tohle pouhým slovem nespravíme. Když mi ale přinesete věci, které vám řeknu, tak s tím něco uděláme.“ Lombardanka na to: „Já mám pět juliů, tu máte.“ Losána mi tedy poví: „Tak, Rampíne, na a běž.“ Popadnu ty peníze, pak za jeden maravedí koupím olovo, vrátím se a povídám, že dřevo už není, jen dřevěné uhlí, který je dražší, a ona na to, že to nevadí. Rozdělal jsem pořádněj oheň, chtěli jsme totiž večer grilovat husu, protože na večeri k nám měla přijít jedna kurvička s přítelem. Losána jí řekla, at’ se svlíkne, a to ti byla podívaná pro boby, jak tam stála nahá, Losána před ní nalila na zem olovo. Potom ten slítek prozkoumala a povídá jí, že v tom nic špatnýho nevězí, že ten chlap se jen někde zdržel, ale že nemůže říct, jestli kvůli ženský, nebo kvůli něčemu jinýmu, at’ že přijde znovu zítra, že jí poví víc podrobností. A ona na to: „A co vám mám přinést?“ LOSÁNA „Černou slepici a ročního kobouta, sedm vajíček, ale at’ jsou všechna snesená v jeden den, a ještě mi přineste nějakou osobní věc.“ Ona jí odpoví: „Třeba tkanici od kalhotek a čepeček?“ Losána: „Přesně tohle, takhle bude ruka v rukávě.“ RAMPÍN *Jak říkám, podívaná pro boby,**

que la otra presto moriría, y que él quedaba ligado con ella y no con la otra, y que presto vendría. Y así se fue, y nosotros comimos una capiroxada con mucho queso.

AUTOR.- A ésa me quisiera yo hallar.

RAMPÍN.- Vení a casa, que también habrá para vos.

AUTOR.- ¡Andá, puerco!

RAMPÍN.- «¡Tanto es Pedro de Dios...

AUTOR.- ... que no te medre Dios!»

RAMPÍN.- Vení vos y veréis el gallo, que para otro día lo tenemos.

AUTOR.- Pues sea así, que me llaméis, y yo pagaré el vino.

RAMPÍN.- Sí haré. Saná presto. ¿No queréis vos hacer lo que hizo ella para su mal, que no cuesta sino dos ducados? Que por su fatiga no quería ella nada, que todo sería un par de calzas para esta internada. Mirá, ya ha sanado en Velitre a un español de lo suyo, y a cabo de ocho días se lo quiso hacer, y era persona que no perdiera nada, y porque andaban entonces por desposarnos a mí y a ella, porque cesase la peste, no lo hizo.

AUTOR.- ¡Anda, que eres bobo! Que ya sé quién es y se lo hizo, y le dio un tabardo o caparela para que se desposase; ella misma nos lo contó.

RAMPÍN.- ¿Pues veis ahí por qué lo sanó?

AUTOR.- Eso pudo ser por gracia de Dios.

RAMPÍN.- Señor, no, sino con su unguento. Son más de cuatro que la ruegan, y porque no sea lo de Faustina, que la tomó por muerta y la sanó y después no la quiso pagar, dijo que un voto que hizo la sanó, y dióle el paga: ¡nunca más empacharse con romanescas!

AUTOR.- Ahora andad en buena hora y

stála tam jak pěna. Druhej den v radostným očekávání přivleče velkéj ranec a k tomu dva julie. Losána rozklepne vajíčko, bílek dá do urinálu a předvede jí, jak její milý je v objetí s nějakou ženskou v modrých šatech. Pak jí přimějeme, aby slepici zabil a kohouta přivázala svou tkanicí: na tom jí názorně ukážeme, že ta ženská brzy umře, zatímco on je připoután k ní, a ne k tý druhé, a že se k ní co nevidět vrátí. S tím odešla a my jsme si udělali výbornou andaluskou smaženici capiroxadu bohatě sypanou sýrem.

AUKTOR *Hm, tu bych si taky dal.*

RAMPÍN *Tak pojď k nám, zbudě jí dost i pro tebe.*

AUKTOR *Co tě nemá, ty chlípničku!*

RAMPÍN *Petr tak bohobojný život vede...*

AUKTOR *Že i bez Pánaboha žít svedeš!*

RAMPÍN *Pojď a uvidíš kohouta, kterýho máme zas na jindy.*

AUKTOR *Tak se domluvme na tomhle: až budete připravovat, dejte mi vědět a já zaplatím víno.*

RAMPÍN *Tak jo. At' jsi brzy zdravej. A nechceš vyzkoušet to samý, co kvůli svý nemoci vyzkoušela Losána? Bude tě to stát jen dva dukáty. Za tu svou námahu sama nechtěla nic, spravilo to pár punčoch na letošní zimu. A ve Velletri z toho vykuryovala jednoho Španěla a už po osmi dnech to s ní chtěl dělat, a s ním by věru neprohloupila, ale protože už jsme měli na kerku ženitbu a ten mor už taky odezněl, tak jí to neudělal.*

AUKTOR *Ty seš ale natvrdejší! Já přece vím, kdo to je a že jí to udělal, a pak jí dal za to halenku neboli caparelu, aby se mohla vdát. Sama nám to vyprávěla.*

RAMPÍN *No tak to asi taky víš, jak ho vyzdravila.*

AUKTOR *Nejspíš asi s pomocí Boží.*

RAMPÍN *Houby vašnosto, vyzdravila ho svou masí. Víc než čtyři holky jí o ni prosí. Ale aby*

encomendámela, y a la otra desvirgaviejos, que soy todo suyo. ¡Válgaos Dios!

RAMPÍN.- No, que no caí.

AUTOR.- ¡Teneos bien, que está peligrosa esa escalera! ¿Caíste? ¡Válgate el diablo!

RAMPÍN.- ¡Ahora sí que caí!

AUTOR.- ¿Os hicisteis os mal? Poneos este paño de cabeza.

RAMPÍN.- Así me iré hasta casa que me ensalme.

AUTOR.- ¿Qué ensalme te dirá?

RAMPÍN.- El del mal francorum.

AUTOR.- ¿Cómo dice?

RAMPÍN.- «Eran tres cortesanas y tenían tres amigos, pajes de Franquilano: la una lo tiene público, y la otra muy callado; a la otra le vuelta con el lunario. Quien esta oración dijere tres veces a rimano, cuando nace sea sano, amén».

to nedopadlo jako s Faustinou, která vypadala že je v posledním tažení, Losána ji uzdravila, a ta jí potom nechtěla zaplatit. Prý ji uzdravil řeholní slib, který dala. Tak si z tobo vzala Losána poučení: už nikdy více se nezdružovat s Římankama!

AUKTOR Nuže jdi spánembohem, že se jí nechávám poroučet, a taky pozdravuj tu druhou hampejznicí, že náležím jen jí. Bůh tě ochraňuj!

RAMPÍN *Není třeba, vždyť jsem nespád.*

AUKTOR Dávej ale pozor, ty schody jsou nebezpečný. Tak už jsi spadl? Dábel tě ochraňuj!

RAMPÍN *Jo, teď už jsem spadl!*

AUKTOR Neudělal sis něco? Na, nasad' si tu čepici.

RAMPÍN *Takehle pudu až domů, tam mě zařikáváním vyléčí.*

AUKTOR Jakým zařikáváním?

RAMPÍN *Tím na franskou nemoc.*

AUKTOR A jak se to říká?

RAMPÍN *Byly tři kurtizány, co měly tři kamarády, pážata Frankilanova. Jedna ho má veřejně, druhá nazapřenou, k třetí chodí jednou za měsíc. Kdo se tohle pomodlí, třikrát za sebou, jak se rodí, bude zdravý, amen.*

B/

DELICADO, Francisco, *Retrato de la Lozana Andaluza* (Benátky, 1528) [faksimile vydání online], připravil kolektiv pod vedním Antonia Péreze Gómeze, Valencie, Talleres de Tipografía Moderna, 1950 [citováno 27. 8. 2014]. Dostupné z: <<http://www.cervantesvirtual.com/obra-visor/retrato-de-la-lozana-andaluza--0/html>>.

13/ Renesanční román. Antologie starších románských literatur

Sestavil J. Prokop. České Budějovice: Ústav romanistiky Filozofická fakulta Jihočeské univerzity, 2014.
Dostupné z: <<http://www.ff.jcu.cz/antologie-starsich-romanskych-literatur>>.